

УДК 343.98:343.346

Терещук Олександр Дмитрович —
здобувач кафедри криміналістики та су-
дової медицини Національної академії
внутрішніх справ

Особливості застосування тактичних операцій при розслідуванні розбійних нападів, учинених на водіїв автотранспортних засобів

У статті проаналізовано сутність тактичних операцій та встановлено особливості їх застосування при розслідуванні розбійних нападів, учинених на водіїв автотранспортних засобів. Обґрунтовано, що тактичні операції дозволяють розробляти гнучкі алгоритми розслідування розбійних нападів, учинених на водіїв автотранспортних засобів.

Ключові слова: розслідування, розбійний напад, учинений на водія транспортного засобу, тактична операція, алгоритм розслідування, взаємодія.

П *остановка проблеми.* На даний час існують труднощі щодо розслідування розбійних нападів, учинених на водіїв автотранспортних засобів, що пояснюється наявністю правових, організаційних, науково-методичних й інших проблем, які потребують вирішення, і будучи взаємопов'язаними та взаємообумовленими, визначають зміст криміналістичного забезпечення розслідування даної категорії злочинів. З цих позицій у статті розглядаються проблеми криміналістичної теорії та практики розслідування розбійних нападів, що обумовлює комплексність їх дослідження і, як результат, – можливість обрання варіантів найбільш ефективного вирішення вказаних проблем.

Однією із визначальних тенденцій розвитку слідчої практики в криміналістиці є концепція тактичних операцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розслідування розбійних нападів, у тому числі й застосування тактичних операцій при розслідуванні розбійних нападів, учинених на водіїв автотранспортних засобів, у своїх працях розглядали Ю. П. Аленін, В. П. Бахін, Т. В. Варфоло-

меєва, А. Ф. Волобуєв, В. І. Галаган, В. Г. Гончаренко, В. А. Журавель, А. В. Іщенко, Н. С. Карпов, Н. І. Клименко, В. П. Колмаков, В. О. Коновалова, О. С. Користін, В. С. Кузьмичов, В. В. Лисенко, В. К. Лисиченко, Є. Д. Лук'янчиков, Г. А. Матусовський, М. В. Салтевський, С. М. Стахівський, С. І. Тихенко, В. В. Тіщенко, М. І. Хлюпін, В. Ю. Шепітько та інші вчені. Разом із тим, зазначені автори досліджували лише окремі аспекти даної проблеми. Крім того, дане питання потребує перегляду з урахуванням сучасних особливостей скоєння та розслідування даного виду злочинів.

Формулювання цілей статті. У статті буде проаналізовано сутність тактичних операцій та встановлено особливості їх застосування при розслідуванні розбійних нападів, учинених на водіїв автотранспортних засобів.

Вклад основного матеріалу дослідження. В 1979 р. Р. С. Белкіним було запропоновано термін “тактична комбінація”. На його думку, цей термін більш виправданий з точки зору криміналістичної тактики, бо включає вказівку на об'єднуючу основу (єдиний задум) щодо вирішення завдання [1, с. 102, 137–149; 2, с. 202–216]. Крім того, класифікуючи тактичні комбінації на прості (поєднання тактичних прийомів) і складні (поєднання дій і заходів), він вказує на відсутність принципової різниці між складною комбінацією та операцією [3, с. 88; 4, с. 327; 5, с. 45]. Серед прихильників терміну “тактична комбінація” – М. Є. Мерецький та О. С. Шаталов [6, с. 14; 7, с. 66]. При цьому М. Є. Мерецький пропонує використовувати поняття “оперативно-тактична комбінація”, аргументуючи це тим, що досягти успіху в розслідуванні злочинів лише на основі використання тактичних комбінацій, розроблених криміналістикою, доволі складно, тому необхідно використовувати оперативні дані, запроваджені в методику розслідування [6, с. 14]. Разом із терміном “тактична комбінація” в науковій літературі використовується запропонована у 1972 р. А. В. Дуловим категорія “тактична операція” [8, с. 36; 9, с. 35; 10, с. 34; 11, с. 21–22]. А. В. Дулов і прихильники його поглядів В. М. Карагодін, В. І. Шиканов та інші вчені розглядають тактичну операцію лише як систему слідчих й інших дій, що суттєво звужує дане поняття та сферу його практичного використання. Найбільш повне визначення тактичної операції дає Л. Я. Драпкін, який характеризує її як комплекс взаємопов'язаних слідчих, оперативно-розшукових, організаційно-підготовчих, ревізійно-перевірочних, інших дій і прийомів, що проводяться в обмежений строк за єдиним планом, з урахуванням слідчої ситуації та спрямовані на вирішення окремого проміжного завдання, підпорядкованого загальним цілям розслідування кримінальної справи [12, с. 63].

Існують й інші варіанти, наприклад, М. О. Селиванов пропонує термін “тактичний комплекс” [13, с. 92].

Констатуючи нинішній стан криміналістичних розробок у розглядуваній галузі, А. І. Святненко зазначає, що спочатку тактичні операції розглядалися як спосіб вирішення складних завдань лише в межах декількох слідчих дій, ОРЗ й інших заходів. І не дивлячись на термінологічні розбіжності (тактична комбінація, тактичні комплекси, оперативно-тактична комбінація, криміналістична операція), таке розуміння даної категорії досі не змінилося [14, с. 11].

Тактична операція – це система однойменних або різноіменних процесуальних чи непроцесуальних дій і заходів (слідчих, оперативно-розшукових, організаційних), а також тактичних прийомів, які спрямовані на вирішення тактичного (проміжного) завдання розслідування, об'єднані єдиним планом і єдиним задумом, характеризуються вибірковістю та ситуаційною обумовленістю й виконуються правомочними посадовими особами під керівництвом слідчого [15, с. 7]. В ході розслідування розбійних нападів застосовують тактичні операції: “встановлення свідків”, “розшук злочинця”, “перевірка алібі обвинуваченого”, “пошук викраденого майна”, “відшкодування матеріальних збитків” тощо [16, с. 9 ; 17, с. 407]. Всі вони проводяться в складних слідчих ситуаціях, що характеризуються проблемністю та конфліктністю [18, с. 375].

До тактичних операцій, обумовлених активною протидією розслідуванню розбійних нападів з боку обвинуваченого та інших зацікавлених осіб, можна віднести наступні тактичні операції: “забезпечення збереження речових доказів” (спрямована на випередження протидіючої сторони, яка намагається знищити, приховати, замаскувати чи сфальсифікувати докази під час проведення розслідування); “захист свідків і потерпілих” (направлена на убезпечення від впливу обвинуваченого та інших осіб свідків і потерпілих з метою спонукання їх до приховання відомих їм фактів або надання неправдивих показань); “ЗМІ” (спрямована на недопущення намагання злочинців протидіяти розслідуванню шляхом створення несприятливих зовнішніх умов (комплекс слідчих дій, ОРЗ й інших заходів щодо нейтралізації тиску на слідство через ЗМІ); “нейтралізація зовнішніх (внутрішніх) корупціонерів” (направлена на уникнення можливого втручання в процес розслідування розбійного нападу корумпованих представників органів державної влади і місцевого самоврядування, а також корумпованих працівників правоохоронних органів) [19, с. 10]; “безпека” (спрямована на усунення можливості впливу обвинуваченого та інших зацікавлених осіб на учасників тактичної операції). Безумовно, всі названі тактичні операції носять рекомендаційний характер і обираються слідчим залежно від результатів проведених раніше слідчих дій і ОРЗ, обсягу вихідних даних, слідчої ситуації та завдань, що вирішуються в процесі розслідування розбійних нападів [18, с. 396]. Однак, у будь-якому випадку, їх

проведення розглядається як найбільш оптимальне відносно окремих розрізнених слідчих дій і ОРЗ [5 ; 20, с. 30].

Тактична операція – це складна організована структура, яка є складовою частиною пошуково-пізнавальної діяльності в стадії досудового розслідування. Предметно-практичні дії, реалізовані в межах тактичної операції, утворюють упорядкований комплекс, усі елементи якого тісно пов'язані між собою, взаємодоповнюючи й розвиваючи один одного. Загальним об'єктом тактичного впливу під час проведення зазначеної операції є слідча ситуація, що складається в ході розслідування. Наведені обставини визначають специфічні риси тактичної операції, що дозволяють відмежовувати її від будь-яких інших видів криміналістичних операцій [17, с. 409].

Складний характер комбінації тактичних впливів зумовлює те, що тактична операція повинна розроблятися як динамічна, діяльнісна, ймовірна система, що носить гнучкий, неформальний характер, має прогностичні функції та є закінченою сукупністю дій [14, с. 19]. Серед ознак тактичної операції також можна назвати наступні: 1) вона полягає у певному поєднанні тактичних прийомів, тобто найбільш раціональних і ефективних способів дій чи оптимальної за певних умов лінії поведінки слідчого. Сукупність тактичних прийомів детермінована метою тактичної операції та слідчою ситуацією, в якій вона використовується; 2) тактична операція може полягати в поєднанні слідчих дій у межах розслідування розбійного нападу, вчиненого на водія автотранспортного засобу. В її структурі кожна дія, як елемент структури, є самостійною та незамінною, а їх послідовність — зазвичай чітко визначеною, оскільки в цій послідовності і може полягати задум операції; 3) тактична операція може складатись із однойменних чи різнойменних слідчих дій. До її складу також часто входять організаційно-технічні заходи, що носять забезпечувальний характер і не мають самостійного характеру. ОРЗ, як елемент операції, створюють умови, що забезпечують результативність, цілеспрямованість і безпечність слідчих дій, які входять до структури тактичної операції. В свою чергу, слідчі дії можуть бути проведені для забезпечення ефективності подальших ОРЗ, що виступають як проміжна ланка між слідчими діями в структурі однієї тактичної операції [21, с. 601]. Істотними ознаками тактичних операцій також є те, що: дії, які входять до них пов'язані між собою як елементи певного алгоритму; характер завдань розслідування й відповідно склад тактичних операцій визначається видом і ступенем тяжкості вчиненого злочину (в даному разі — розбійного нападу) [18, с. 12].

Анкетування слідчих прокуратури та МВС України, проведене С. Ф. Здоровком, показало, що у практичних працівників існують різні погляди на зміст тактичної операції. 8 % слідчих відповіли, що це сполучення тактичних прийомів однієї слідчої дії, 26 % – сполучення різ-

них слідчих дій, оперативних або організаційних заходів; 62 % – сполучення однойменних і різнойменних слідчих дій, оперативних або організаційних заходів; 4 % – вагалися у виборі відповіді [15, с. 7].

Загальною метою тактичної операції є вирішення конкретного завдання розслідування, наприклад, встановлення істини у справі про розбійний напад. Іншими словами, метою даної операції є отримання в максимально короткі строки масиву криміналістично значущої інформації про розбійний напад шляхом використання можливостей суб'єктів, які взаємодіють зі слідчим.

Безпосередньою метою будь-якої тактичної операції є вирішення тактичного завдання. Тактичне завдання – це певна проблема, яка потребує свого вирішення в процесі розслідування і передбачає використання різних тактичних засобів (тактичних операцій, слідчих дій, ОРЗ, тактичних або інших прийомів) [15, с. 12]. Йдеться про: а) вирішення конфліктної ситуації; б) створення умов, необхідних для проведення слідчих й інших процесуальних дій слідчого; в) створення умов, що гарантуватимуть результативність слідчої дії; г) забезпечення слідчої таємниці, зокрема, збереження в таємниці джерел доказової й орієнтуючої інформації; ґ) забезпечення збереженості, до необхідного моменту, ще не використаних джерел доказової чи орієнтуючої інформації; д) інші тактичні впливи на слідчу ситуацію з метою її зміни або використання [23, с. 605].

Узагальнення кримінальних справ про розбійні напади, вчинені на водіїв автотранспортних засобів, дозволили визначити такі типові тактичні завдання наступного етапу розслідування: 1) розшук і затримання обвинувачених; 2) перевірка алібі обвинуваченого; 3) викриття обвинуваченого; 4) перевірка версії про вчинення конкретним обвинуваченим або групою обвинувачених інших, ще не розкритих, корисливо-насильницьких злочинів; 5) перевірка версії про вчинення серії нерозкритих злочинів однією й тією ж особою або групою осіб; 6) усунення протидії розслідуванню розбійного нападу з боку обвинуваченого: встановлення гарантій безпеки свідків; нейтралізація впливів на доказову інформацію та її захист [7, с. 23 ; 23, с. 611].

Найбільш значущою є класифікація тактичних операцій в залежності від мети проведення: 1) тактичні операції з метою збирання криміналістично значущої інформації; 2) тактичні операції щодо перевірки доказової інформації та шляхів її отримання; 3) тактичні операції, метою яких є запобігання розбійному нападу; 4) тактичні операції стосовно розшуку обвинуваченого [23, с. 14].

С. Ф. Здоровко пропонує класифікацію тактичних операцій залежно від: 1) виду злочину; 2) проміжних (локальних) завдань розслідування злочинів; 3) характеру елементів структури тактичної операції: однорідні або різнорідні (дві й більше однотипних слідчих дій; ком-

плекс різнопланових слідчих дій; комплекс слідчих дій і ОРЗ; комплекс слідчих дій та заходів організаційного порядку; система ОРЗ; комплекс організаційних заходів і ОРЗ); 4) рівня складності тактичної операції (прості (елементарні), які в свою чергу поділяються на рефлексивні, мета яких – рефлексивне управління особою, яка протидіє слідству; забезпечувальні та контрольні, що здійснюються для перевірки правильності ходу розслідування розбійних нападів, перебігу окремих слідчих дій, напрямую розслідування даної категорії злочинів тощо) та складні, що теж поділяються на наскрізні та локальні) [15, с. 609 ; 24, с. 52]; 5) часового періоду дії тактичної операції (одномоментні та тривалі); 6) етапу розслідування злочину (тактичні операції, проведені на початковому, наступному або заключному етапі розслідування); 7) характеру спрямованості операції (пізнавальні тактичні операції; пошукові й розшукові; такі, що виконують організаційні функції); 8) осіб, які взаємодіють під час проведення тактичної операції (тактичні операції, проведені слідчим, СОГ (або слідчою бригадою) [15, с. 8]; 9) характеру слідчих ситуацій, в умовах яких проводяться тактичні операції (проведені в безконфліктних чи конфліктних ситуаціях); 10) предмета доказування (встановлення обставин, що входять у предмет доказування чи допоміжних фактів); 11) змісту розв'язуваних завдань (розшук обвинуваченого, виявлення речей тощо); 12) рівня спільності (специфічні, типові) [17, с. 401].

Динамічна структура системи “слідча ситуація-тактична операція” складається з семи етапів: 1 – дослідження інформаційного масиву (аналіз наявної та збирання нової інформації, необхідної для прийняття тактичного рішення про необхідність проведення тактичної операції), формування вихідних даних і визначення об'єкта пошуку; 2 – постановка проблеми; 3 – пошук шляхів вирішення проблеми; 4 – висунення версій; 5 – визначення змісту тактичної операції, послідовності та сутності запланованих дій; 6 – проведення тактичної операції; 7 – оцінка результатів її проведення [14, с. 11].

Існують й інші погляди на структуру тактичної операції, а саме виділяються три стадії її розвитку: 1) стадія підготовки (організація); 2) стадія реалізації (робоча частина); 3) заключна стадія. В свою чергу, кожна із цих стадій припускає послідовне проходження ряду етапів. На підготовчій стадії виділяються наступні етапи: побудова й вивчення уявної моделі сформованої слідчої ситуації; визначення завдання (завдань) розслідування; ухвалення рішення про необхідність проведення тактичної операції й розробка її програми; вжиття заходів щодо забезпечення програми тактичної операції в стадії її підготовки. На цьому етапі слідчий повинен, використовуючи первинну інформацію, спланувати подальшу діяльність, зокрема, враховуючи екстремність тактичної операції, масштаби й регіональне охоплення, характер і обсяг майбут-

ньою роботи, криміналістичну характеристику розбійного нападу, сукупність необхідних матеріально-технічних і людських ресурсів, тактичні особливості й послідовність проведення дій (заходів), лінію поведінки їх учасників, найбільш доцільні правила й прийоми проведення тих або інших слідчих дій і ОРЗ, спрогнозувати різні варіанти розвитку ситуації й відповідних реакцій виконавців операції, оцінити ймовірність протидії тощо. В ході підготовчої діяльності вивчаються нормативні документи, методична література, проводяться інструктажі учасників тактичної операції, складаються необхідні процесуальні документи тощо [17, с. 404].

В структурі діяльності щодо реалізації програми тактичної операції (робочої стадії) виділяються три етапи: 1) початковий; 2) проміжний; 3) заключний. Робоча частина початкового й проміжного етапів тактичної операції реалізується в послідовному, одночасному чи паралельному режимі проведення дій і заходів (однотипних або різнотипних), спрямованих на досягнення мети конкретної тактичної операції. Робота на початковому етапі тактичної операції припускає необхідність створення передумов, що об'єктивно сприяють ефективному розвитку тактичної операції, а діяльність на проміжному її етапі повинна виходити із завдання закріплення досягнутих результатів, а також коригування наміченої програми: її уточнення, доповнення чи скорочення, здійснення необхідних кадрових перестановок, перегляд обов'язків, іноді заміна учасників операції. Діяльність на заключному етапі передбачає підбиття підсумків і оцінку досягнутого, складення необхідних для оформлення проведеної роботи документів (наприклад, протоколів процесуальних дій, письмових рапортів учасників операції, пояснень, висновків спеціалістів) і вирішення питання про реалізацію результатів операції [17, с. 407].

Практична діяльність у зазначеному напрямі ґрунтується на наукових основах. Крім загальних положень теорії тактичної операції важливе значення мають й інші криміналістичні концепції й розробки (вчення про слідчу ситуацію, про криміналістичну характеристику злочинів, теорії криміналістичного моделювання, прогнозування, ідентифікації, класифікації, тактичного рішення тощо). Оскільки в практичному аспекті тактична операція — це окремих випадок цілеспрямованої діяльності, слідчий у процесі розробки й здійснення тактичної операції враховує також положення логіки, психології, гносеології, науки управління й організації праці, інших сфер наукового знання [17, с. 410 ; 25, с. 14]. Тактична операція виступає теоретичною основою й практичною формою реалізації методу розслідування [18, с. 9]. З цієї позиції метод розслідування розбійних нападів — це створена для вирішення завдання розслідування система

прийомів і правил, послідовно реалізованих під час проведення тактичної операції.

Особливе місце в сутності тактичної операції займає процесуальний аспект. Він полягає в допустимості тактичних прийомів, слідчих дій і ОРЗ, що складають зміст операції, тобто в отриманні під час проведення тактичної операції допустимих з точки зору процесуального закону доказів. Основною умовою допустимості тактичної операції є правомірність поєднання її елементів. Ознакою правомірності є збереження за особою, яка піддається впливу, свободи вибору своєї позиції, наявність умов для її обрання. Правомірність впливу залежить від правомірності його засобів, критеріями якої є: законність; вибірковість впливу, тобто направленість лише на певних осіб і нейтральність щодо інших; моральність. Правомірність слідчих дій і ОРЗ означає наявність їх правової регламентації в законі. Однак стабільність закону часто суперечить потребам слідчої практики та об'єктивно може перешкоджати оперативному використанню досягнень науково-технічного прогресу [21, с. 612].

Однією з основних умов ефективності тактичної операції виступає єдине централізоване керівництво з боку слідчого. При цьому повинна бути налагоджена чітка взаємодія в процесуальній чи непроцесуальній формі між всіма учасниками тактичної операції, в першу чергу, між слідчим, як її керівником, оперативним працівником, який відповідає переважно за її підготовку, спеціалістом, який використовує комплекс технічних засобів фіксації ходу операції [14, с. 14]. Проте, кожний із них діє суворо в межах своєї компетенції та власними методами. Суб'єктами тактичної операції також можуть бути працівники різних органів державної влади (органів місцевого самоврядування), представники громадськості та ін. За необхідності до участі в тактичній операції залучаються потерпілий, свідки, інші учасники кримінального процесу. Для складних тактичних операцій важливе чітке виконання кожним учасником операції своїх обов'язків, точне дотримання пунктів спільного плану дій [23, с. 609].

На практиці більшість тактичних операцій організуються та проводяться лише оперативно-розшуковими підрозділами без координації із слідчими. Подібний підхід часто зумовлює непоправні помилки, які допускаються під час розслідування розбійних нападів, тому що навіть нескладні тактичні операції часто проводяться оперативними працівниками з грубими порушеннями процесуального закону, що виключає допустимість частини чи всіх зібраних доказів. Найчастіше допускаються наступні порушення: у обвинуваченого відбираються недеталізовані пояснення чи так зване щиросердне зізнання, від якого він у подальшому відмовляється тощо. На нашу думку, участь слідчих на стадії підготовки та реалізації тактичних операцій сприятиме уникнен-

ню подібних помилок, створить додаткові можливості для збирання доказів і, як наслідок, зумовить успішний хід розслідування розбійних нападів, вчинених на водіїв автотранспортних засобів. Крім того, за умови достатнього рівня взаємодії слідчого з іншими учасниками тактичної операції буде максимально забезпечена повнота, всебічність, продуманість і організованість тактичних операцій, найбільш повноцінно будуть реалізовані всі ОРЗ, з'явиться достатньо часу для складання детального плану розслідування, стане можливою конфіденційність, буде повністю використаний фактор раптовості на даному етапі розслідування розбоїв. Отже, безперечно, що найбільшу ефективність мають тактичні операції, розроблені за спільною ініціативою слідчих і оперативних працівників.

Тактична операція, реалізована в кримінальній справі про розбійний напад, вчинений на водія автотранспортного засобу, виступає переважно як оптимальна форма взаємодії, яка дозволяє втілити наступні принципи взаємодії: 1) принцип повноти використання можливостей взаємодії в процесі розслідування; 2) принцип максимального залучення всіх органів і організацій, здатних реалізувати функції, необхідні для вирішення конкретного завдання розслідування; 3) принцип обов'язкового планування всього процесу взаємодії; 4) принцип обов'язкового дотримання визначальної, організуючої ролі слідчого в ході здійснення взаємодії між різними органами, організаціями, особами, залученими до участі в розслідуванні; 5) принцип постійного обміну інформацією між учасниками взаємодії [17, с. 417].

Результати інтерв'ювання слідчих прокуратури і МВС України показують, що більшість слідчих (86 % опитаних) вважає, що слідча практика потребує розробки та впровадження типових тактичних операцій [15, с. 11]. Це дозволить оптимізувати процес розслідування розбійних нападів, вчинених на водіїв автотранспортних засобів, надасть істотну допомогу у визначенні напрямів й обранні доцільних засобів розслідування даної категорії злочинів.

Таким чином, на даний час розробка тактичних операцій стає одним із найперспективніших наукових напрямів у криміналістиці, який дозволяє створювати гнучкі алгоритми розслідування розбійних нападів, вчинених на водіїв автотранспортних засобів, і отримує широке застосування на практиці.

Найбільшу ефективність мають тактичні операції, сплановані за спільною ініціативою слідчих і оперативних працівників.

Список використаних джерел

1. Белкин Р. С. Криминалистика : проблемы, тенденции, перспективы. От теории к практике / Р. С. Белкин. — М. Юридлит., 1988. — 280 с.

2. Белкин Р. С. Курс криминалистики / Р. С. Белкин. — М., 1997. — Т. 3 : Криминалистические средства, приемы и рекомендации. — 350 с.
3. Белкин Р. С. Криминалистика : проблемы сегодняшнего дня. Злободневные вопросы российской криминалистики / Р. С. Белкин. — М. : НОРМА—ИНФРА—М, 2001. — 320 с.
4. Белкин Р. С. Криминалистическая энциклопедия / Р. С. Белкин. — М. : Юрист, 2000. — 574 с.
5. Войтович Е. М. Особенности взаимодействия следователя с органом дознания [Электронный ресурс] / Е. М. Войтович. — Режим доступа : <http://www.valvet.ru/53.html>. 17.
6. Мерецкий Н. Е. Криминалистика и оперативно-тактические комбинации / Н. Е. Мерецкий. — М. : Норма—Инфра, 2007. — 152 с.
7. Шаталов А. С. Оперативно-тактическая комбинация как мера по нейтрализации организованного противодействия расследованию уголовных дел / А. С. Шаталов // Организованное противодействие раскрытию и расследованию преступлений и меры по его нейтрализации : материалы науч.-практ. конф. (г. Руза, 29—30 окт. 1996 г.). — М., 1997. — С. 64—67.
8. Дулов А. В. Тактические операции при расследовании преступлений / А. В. Дулов. — Минск : Высшейшая шк., 1979. — 174 с.
9. Карагодин В. Н. Тактические операции в теории криминалистики и следственной практике / В. Н. Карагодин // Вопросы совершенствования социального и правового регулирования. — Свердловск, 1981. — С. 34—39.
10. Шиканов В. И. Информация к тактической операции. Атрибуция трупа / В. И. Шиканов. — Иркутск : [Б. и.], 1975. — 132 с.
11. Шиканов В. И. Теоретические основы тактических операций в расследовании преступлений / В. И. Шиканов. — Иркутск, 1983. — 64 с.
12. Драпкин Л. Я. Организация и тактические основы поисковой деятельности в расследовании преступлений / Л. Я. Драпкин, Г. А. Кокурин. — Екатеринбург, 1997. — 216 с.
13. Селиванов Н. А. Советская криминалистика : система понятий / Н. А. Селиванов. — М. : Юристъ, 1982. — 264 с.
14. Святненко А. И. Тактическая операция как способ разрешения следственных ситуаций с высокой степенью информационной неопределенности : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 “Уголовный процесс ; Криминалистика и судебная экспертиза ; Оперативно-розыскная деятельность” / А. И. Святненко. — Ставрополь, 2008. — 26 с.
15. Здоровко С. Ф. Тактичні операції при розслідуванні вбивств, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 “Кримінальний процес та криміналістика ; Судова експертиза” / С. Ф. Здоровко. — Х., 2002. — 19 с.
16. Галаган В. И. Использование следователем информации на первоначальном этапе расследования : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 “Уголовный процесс ; Криминалистика и судебная экспертиза” / В. И. Галаган. — К., 1992. — 18 с.
17. Криміналістика : [підручник] / за ред. В. Ю. Шепітька. — [2-ге вид., перероб. і доп.]. — К. : Ін Юре, 2004. — 728 с.

18. Проценко М. В. Особливості розслідування злочинів, вчинених організованими групами, у криміналістичній методиці : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 "Кримінальний процес та криміналістика ; Судова експертиза" / М. В. Проценко. — Х., 2008. — 17 с.

19. Криміналістика : [учебник] / отв. ред. Н. П. Яблоков. — [2-е изд., перераб. и доп.]. — М. : Юристъ, 2001. — 718 с.

20. Гаврилин Ю. В. Криміналістика : методика расследования отдельных видов преступлений : курс лекций / Гаврилин Ю. В., Шурухун Н. Г. ; [под ред. Н. Г. Шурухунова. — М., 2004. — 140 с.

21. Криміналістика : [учебник] / Аверьянова Т. В., Белкин Р. С., Корухов Ю. Г., Россинская Е. Р. ; [под ред. Р. С. Белкина]. — М. : НОРМА—ИНФРА—М, 2000. — 990 с.

22. Тищенко В. В. Концептуальні основи розслідування корисливо-насильницьких злочинів : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.09 "Кримінальний процес та криміналістика ; Судова експертиза" / В. В. Тищенко. — Х., 2003. — 34 с.

23. Чернышев М. А. Осмотр места происшествия как базовая тактическая операция : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 "Уголовный процесс, криминалистика и судебная экспертиза ; Оперативно-розыскная деятельность" / М. А. Чернышев. — М., 2008. — 24 с.

24. Драпкин Л. Я. Построение и проверка следственных версий : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / Л. Я. Драпкин. — М., 1972. — 206 с.

25. Генисаретская Е. Ю. Следственные действия: Сущность, организация, тактика : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Специальность 12.00.09 — Уголовный процесс ; Криміналістика и судебная экспертиза ; Оперативно-розыскная деятельность / Е. Ю. Генисаретская. — М., 2005. — 26 с.

В статье проанализирована суть тактических операций и установлены особенности их применения при расследовании разбойных нападений, совершенных на водителей автотранспортных средств. Обосновано, что тактические операции позволяют разработать гибкие алгоритмы расследования разбойных нападений, совершенных на водителей автотранспортных средств.

The article is devoted to the analysis of the essence of tactical operations and the features of their using during the investigation of the robbery attacks committing on the drivers of vehicles. It is grounded, that the tactical operations allow to develop the flexible algorithms of the investigation of robbery attacks committing on the drivers of vehicles.

Стаття надійшла до редакції журналу 17 грудня 2010 року.